

PROFESINIO
MOKYMO
METODIKOS
CENTRAS

KURKIME ATEITĮ DRAUGE !

PROFESINIO MOKYMO METODIKOS CENTRAS

GAIRĖS

**MOKYMO-MOKYMOSI PRIEMONIŲ LIETUVOS
PROFESINIAME MOKYME IŠTEKLIŲ
ĮVERTINIMUI**

2006
Vilnius

Parengta Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. BPD2004-ESF-2.4.0-01-04/0132 „Mokymo-mokymosi priemonių profesiniam mokymui atnaujinimo modelio kūrimas“

Gaires rengė:

Darbo grupė

Nijolė Daujotienė, Natalija Ditkevičiūtė, Asta Pundzienė, Dalia Švelnienė, Rimantas Urmonas.

Profesinio mokymo metodikos centro interneto svetainėje skelbiamų autorių kūrinių autorių neturtinės ir turtinės teisės saugomos įstatymų. Kūrinius atgaminant teisėtiems tikslams (citavimas, mokymo ir mokslinių tyrimų, informacijos ir pan.) būtina nurodyti autoriaus vardą ir naudojamą šaltinį. Kūrinių atgaminimas (skelbimas, spausdinimas, kopijavimas ir pan.) siekiant komercinės naudos ar panašiais tikslais **draudžiamas**.

GAIRĖS MOKYMO-MOKYMOŠI PRIEMONIŲ LIETUVOS PROFESINIAME MOKYME IŠTEKLIŲ ĮVERTINIMUI

Mokymo-mokymosi priemonių Lietuvos profesiniame mokyme išteklių empirinis tyrimas vykdomas **4 etapais**:

- I etapas. **Veiklos tyrimas.** Veiklos tyrimo tikslas – išanalizuoti mokymo-mokymosi priemonių rengimo ir aprūpinimo jomis situaciją savo mokyklose pagal nagrinėjamą profesijos posritį.
- II etapas. **Kokybinis tyrimas.** Kokybinio tyrimo tikslas – įvardyti esmines mokymo-mokymosi priemonių rengimo ir aprūpinimo jomis tendencijas bei esamą priemonių kiekį 18 atrinktų pirminio profesinio mokymo įstaigų. Atliekamas interviu su 18 (po du atrinktus mokytojus iš devynių profesijos posričių) mokytojų, kurie yra gerai susipažinę su esama situacija, mokymo-mokymosi priemonių rengimo ir aprūpinimo tvarka bei priemonių kiekiu savo mokyklose.
- III etapas. **Kiekybinis tyrimas.** Kiekybinio tyrimo tikslas – verifikuoti kokybinio tyrimo metu įvardytas tendencijas, išplečiant imtį taip, kad gauti duomenys būtų reprezentatyvūs visose stratose. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais rengiamas klausimynas, kurio pagalba apklausiamos profesinės mokyklos. Į klausimyną taip pat įtraukiami klausimai, atskleidžiantys esamą mokyklų apsirūpinimą mokymo-mokymosi priemonėmis.
- IV etapas. **Kokybinio ir kiekybinio tyrimų rezultatų analizė ir interpretacija.** Parengiama studija, kurios pagrindinis tikslas - įvertinti esamą mokymo-mokymosi priemonių, skirtų pirminiam profesiniam mokymui, rengimo ir aprūpinimo jomis situaciją (žr. Studijų struktūrą).

Empirinio tyrimo populiacija ir imtis:

Empirinio tyrimo populiacija – profesinės mokyklos, įgyvendinančios pirminio profesinio mokymo programas. Pirmojo ir antrojo etapo imtis – 9 profesijos sritys ir 9 profesijos posričiai - po vieną posritį iš kiekvienos srities. Pasirinkti profesijos posričiai:

1. Dailieji amatai (sritis: Menas).
2. Didmeninė ir mažmeninė prekyba (sritis: Verslas ir administravimas).
3. Kompiuterio panaudojimas (sritis: Kompiuterija).
4. Mechanika ir metalo darbai (sritis: Inžinerija ir inžinerinės profesijos).

5. Maisto produktų gamyba (sritis: Gamyba ir perdirbimas).
6. Statyba ir statybos inžinerija (sritis: Architektūra ir statyba).
7. Augalininkystė ir gyvulininkystė (sritis: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė).
8. Transporto paslaugos (sritis: Transporto paslaugos).
9. Viešbučiai, restoranai ir viešasis maitinimas (sritis: Paslaugos asmenims).

Iš kiekvieno profesijos posričio atrenkamos 2 profesinės mokyklos pagal tokius kriterijus:

- skirtingą vietovę (viena mokykla – iš Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos, kita – iš kitur);
- didžiausią pirminio profesinio mokymo programų įvairovę vienoje mokykloje atitinkamame posirtyje;
- didžiausią mokinių skaičių;
- skirtingas apskritis.

Pagrindinis atrankos principas – reprezentatyvumas pagal įvardytus kriterijus.

Kiekybinio tyrimo imtis paskaičiuojama pagal reprezentatyvumo principą siekiant įvertinti esamą situaciją Lietuvoje.

Trečiojo etapo imtis – Lietuvos profesinės mokyklos įgyvendinančios pirminio profesinio mokymo programas. Kiekybinio tyrimo metu mokykloje anketas pildo darbuotojai, atsakingi už mokymo-mokymosi medžiagos rengimo ir aprūpinimo procesą. Klausimynas gali būti platinamas elektroniniu paštu. Jeigu nėra galimybės respondentų pasiekti elektroniniu paštu, klausimynas platinamas paštu.

Studijos struktūra:

Studija susideda iš dviejų dalių. Pirmoji dalis įvertina esamą situaciją profesinėse mokyklose nusakant kas, kaip ir koku finansavimu rengia ir apsirūpina mokyklas mokymo-mokymosi priemonėmis. Antroje dalyje pateikiama statistinė informacija apie esamą mokymo-mokymosi priemonių poreikį ir kiekį. Išteklių vertinimo studijos pabaigoje pateikiami pagrindiniai privalumai, trūkumai, iššūkiai bei išvados.

I dalis:

Mokymo-mokymosi priemonių rengimo ir aprūpinimo jomis **situacija** Lietuvos profesinėse mokyklose:

1.1. Aprūpinimo mokymo-mokymosi priemonėmis proceso dalyviai, jų atsakomybė ir funkcijos (valstybė; profesinė mokykla (privati, valstybinė, savivaldybės ir mišrios);

mokytojas, mokinys; ekspertas (pvz.: aukštosios mokyklos dėstytojas, konsultantas ir kt.); socialiniai partneriai (darbdaviai ir kt.); leidyklos; fondai ir kt.).

1.2. Mokymo-mokymosi priemonių įvairovė (rūšys, formos)

- mokymo – mokymosi priemonių rūšys (vadovėlis, mokytojo knyga, užduočių rinkinys, plakatai, mokomosios kompiuterinės programos ir kt.);
- mokymo – mokymosi priemonių formos (tekstinė, elektroninė ir t.t.).

1.3. Aprūpinimo mokymo-mokymosi priemonėmis procesai ir dalyvių vaidmuo

- mokymo-mokymosi priemonių poreikio nustatymas (poreikio nustatymo proceso organizavimas, atsakomybės ir pan.);
- mokymo-mokymosi priemonių atnaujinimo iniciavimas (kaip inicijuojamas priemonių atnaujinimas ir kt.);
- mokymo-mokymosi priemonių rengimas (mokymo – mokymosi priemonių rengimo procesas; mokymo – mokymosi priemonių rengimo ir vertimo iš užsienio kalbos santykis; ar rengiama visai mokymo programai ir/ar mokymo dalykams atskirai; mokymo – mokymosi priemonių rengėjai; ir kt., mokymo – mokymosi priemonių vertimo iš užsienio kalbos organizavimas, adaptavimas, mokymo – mokymosi rengėjų mokymai, skatinimo sistema ir kt.);
- mokymo-mokymosi priemonių kokybės užtikrinimas (kokybės užtikrinimo būdai);
- mokymo-mokymosi priemonių leidyba, dauginimas (kaip organizuojama leidyba; dauginimas ir kt.);
- logistika (kaip organizuojami: platinimas, informavimas, sklaida, kaupimas ir kt.).
- profesinio rengimo ryšiai su bendrojo lavinimo ir aukštojo mokslo sistema. Patirties sklaida.

1.4. Aprūpinimo ir apsirūpinimo mokymo-mokymosi priemonėmis proceso finansavimas:

- valstybė (tiesioginis finansavimas ar per teikėjus ir kt.);
- profesinė mokykla (privačios lėšos; lėšos iš valstybės; lėšos iš savivaldybės ir kt.);
- mokytojas (asmeninės lėšos ir kt.);
- mokinys (asmeninės lėšos; valstybinės dotacijos; nuolaidos perkamoms mokymo-mokymosi priemonėms ir kt.);
- socialiniai partneriai (per mokesčius; tiesioginės (ar privačios) lėšos ir kt.);
- leidyklos (apmoka autoriams; išleidžia priemones už savo lėšas ir kt.);
- fondai (nacionaliniai; Europos ir kt.);
- kita.

1.5. Mokymo-mokymosi priemonių rengimo ir aprūpinimo jomis proceso palaikymas:

- mokytojų darbo krūvis (bendradarbiavimas tarp įvairių dalyvių, darbo krūvio paskirstymas, fizinės aplinkos tinkamumas ir kt.);
- mokytojų kvalifikaciniai reikalavimai ir atestacijos tvarka;
- priemonių autorių ir kitų atnaujinimo sistemos dalyvių kompetencijos ugdymas;
- priemonių autorių atlyginimas ir skatinimas kurti mokymo-mokymosi priemones;
- kitų dalyvių (mokyklų, darbdavių) skatinimas per papildomas naudas (mokesčių lengvatos, kt.)
- kita.

II dalis:

1. 9-ioose mokymo posirėiuose apsirūpinimo mokymo-mokymosi priemonėmis Lietuvoje įvertinimas.
2. Mokymo-mokymosi priemonių apsirūpinimo poreikio baziniams profesinio mokymo dalykams Lietuvoje nustatymas.

Mokymo-mokymosi priemonių apsirūpinimo **pagrindiniai privalumai, trūkumai bei iššūķiai.**

Išvados

Mokymo – mokymosi priemonių, skirtų profesiniam mokymui, klasifikacija

Bazinės:

1. **Profesinio mokymo(si) vadovėlis** – daugkartinio naudojimo vientisas spausdintas mokymo(si) šaltinis (arba jo elektroninis, audiovizualinis atitikmuo), orientuotas į Profesinio rengimo standartą (-us) arba į Profesinio mokymo programą (-as) ir turintis patvirtinimo žymą. Patvirtinimo žyma – tai specialus įrašas vadovėlio antraštinio lapo antroje pusėje arba specialioje įklijoje, patvirtinantis vadovėlio tinkamumą naudoti profesinio mokymo (si) procese;
2. **Konspektas** – tai mokytojo parengta mokymo – mokymosi medžiaga, kurioje glaustai bei susistemintai pateikiamas mokymo (si) turinys;
3. **Mokomoji kompiuterinė programa** – tai kompiuteriu atliekamų veiksmų seka, skirta tam tikriems gebėjimams lavinti ir praktiniams įgūdžiams formuoti.

Bazinių mokymo priemonių priedai:¹

1. **Mokytojo knyga** – tai pagalbinė mokymo priemonė mokytojui, kurioje išdėstyti mokymo metodai, nuorodos į papildomą literatūrą, uždavinių sprendimo būdai, pavyzdžiai, darbų atlikimo trukmė ir kita, kas padeda efektyviai organizuoti mokymo (si) procesą;
2. **Užduočių rinkinys** – tai savarankiško mokymosi priemonė, kurioje pateiktos praktinės užduotys ir pratimai, padedantys išmokti išeitą medžiagą ir pasitikrinti žinias;
3. **Plakatas** – tai demonstracinė priemonė, skirta mokymo (si) turiniui iliustruoti (pvz. schemas, lentelės, brėžiniai ir kt.);
4. **Reprodukcijos** – poligrafinės dailės kūrinių kopijos, iliustruojančios mokymo (si) turinį;
5. **Žemėlapiai** – žemės, krašto paviršiaus brėžiniai;
6. **Garso įrašai** – tai įrašai magnetofono juostoje ar kompaktiniame diske (CD), garsu perteikiantys mokymui (si) reikalingą informaciją;
7. **Vaizdo įrašai** – mokomieji kino filmai, filmuota medžiaga ir pan., perteikiantys mokymui (si) reikalingą informaciją;
8. **Nuotraukos** – fotografijos paveikslai, iliustruojantys mokymo (si) turinį;
9. **Skaidrės** – permatomame kopijavimo popieriuje pateikiama mokomoji medžiaga.

¹ Vadovėlis arba konspektas nurodytus priedus gali turėti arba ne, jie gali būti spausdinti, elektroniniai, geriausiai - abiejose laikmenose.

Papildomos mokymo priemonės:

1. **Enciklopedijos** – mokslinės informacijos leidiniai, kuriuose žinių santraukos išdėstytos abėcėlės ar temų seka;
2. **Žodynai** – knygos, kuriose pateikti tam tikru būdu žodžiai, jų junginiai su paaiškinimais, iliustracijomis ar vertimu į kitą kalbą;
3. **Žinynai** – žinių rinkiniai;²
4. **Atlasai** – žemėlapių knygos, anatomijos, zoologijos, botanikos ir kt. piešinių rinkiniai;
5. **Albumai** – skyriumi išleistos paveikslų kopijų, iliustracijų ir kt. knygos;
6. **Kita.**

---

² Ne bendrosios, o šakinės enciklopedijos, žodynai ir žinynai, skirti tam tikrai profesijai ar specialybei.